

Н. П. Ситнікова, докторант,
Науково-дослідний економічний інститут,
бул. Дружби народів 28, м. Київ, Україна, 01103,
e-mail: nsitnikova@me.gov.ua

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

На початку ХХІ століття домінантою стратегічного планування постає людський розвиток, тому моніторинг якості життя населення виступає основним критерієм суспільного прогресу на

and similar papers at core.ac.uk

provided by Institutional Repository of Vadym Hetma

соціальні та культурні процеси, що визначають якість життя громадян у широкому розумінні. На сучасному етапі розвитку України необхідно розробляти та впроваджувати комплекс реформ з урахуванням їх прогнозованого впливу на якість життя населення, використовуючи науково-обґрунтовані норми та критерії. Від вимірювання якості життя багато в чому залежить спрямованість і темпи подальших перетворень у країні і, в кінцевому рахунку, від відчутних зрушень, саме у якості життя кожної людини, залежить політична, а, отже, і економічна стабільність у суспільстві.

Вивчення динаміки показників якості життя населення, їх прогнозування у процесі прийняття рішень має забезпечити підґрунтя для визначення «золотого шляху» планування, тобто досягнення максимального ефекту при мінімальних затратах в умовах обмеженості публічних ресурсів у посткризовий період розвитку. Система індикаторів якості життя в будь-якій країні пропонує орієнтири, за якими влада та громадяни можуть виміряти ефективність виконавської діяльності на додаток від суто суб'єктивного відчуття.

Перевагою застосування системи показників якості життя є забезпечення можливості відкритого громадського моніторингу стану виконання програмних зобов'язань політичних партій та здійснення об'єктивної «консensusної оцінки» якості життя населення на науково-обґрунтованій основі як владними, так і опозиційними інститутами вітчизняної політичної системи. Крім того, що також дуже важливо, зберігається можливість аналізувати окремі компоненти якості життя і проявів нерівності, які можуть нівелюватися і залишати поза увагою ті чи інші невинішені проблемами в окремих сферах життєдіяльності населення.

Індекс людського розвитку (ІЛР) Програми Розвитку ООН є універсальним показником якості життя. Розуміння якості життя як рівня розвитку та ступеня задоволення всього комплексу потреб і інтересів людей дозволяє розглядати якість життя як функцію і результат життєдіяльності соціального суб'єкта, який визначається реалізованим потенціалом людини в існуючих умовах. Фахівці ООН, які розробили концепцію та методику розрахунку ІЛР, прямо стверджують, що цей індекс є єдиним показником якості життя населення, що розраховується майже для всіх країн світу. Ця позиція поділяється практично всіма дослідниками, що спеціалізуються на проблематиці якості життя. У рейтингу країн за ІЛР Україна посідає 69 місце серед 169 країн світу (2010 рік). З усіх держав колишнього СРСР лише Естонія змогла увійти до першої групи держав з дуже високим рівнем людського розвитку — вона займає 34 місце. Інші країни Балтії входять до групи з високим рівнем ІЛР — Литва займає 44 місце, Латвія — 48. У цій же групі, поряд з Росією (65) і Казахстаном (66), знаходяться Білорусь (61 місце), Азербайджан (67), Грузія (74) та Вірменія (76). Всі інші держави СНД включені до групи країн з середнім рівнем розвитку: Туркменістан (87), Молдова (99 місце — найнижчий показник у Європі), Узбекистан (102), Киргизстан (109), Таджикистан (112).

За даними опитування ПРООН, на даний час у світі державними та приватними установами розроблено більше 150 композитних індикаторів добробуту для оцінки ефективності країни в економічній, соціальній та екологічній сфері. Крім того, існує більше сотні ініціатив щодо використання показників у процесі прийняття рішень на національному та місцевому рівні. Цей глобальний рух характеризується спільними підходами, що обумовлено процесами глобалізації, використанням Інтернету, посиленням глобальної співпраці та активізації діяльності міжнародних організацій.

На шкалі міжкраїнових порівнянь Україна посідає: 98 місце (5,032) із 111 країн за індексом якості життя The Economist Inellegent Unit (2005), 49 місце (63,97) із 100 країн за індексом добробуту Newsweek (2010); 73-є місце у 2011 році (60 балів), 68-е місце (62 бали) — у 2010 році із 194 країн за індексом якості життя International Living. За загальним рейтингом конкурентоспроможності Світового економічного форуму 2010—2011 років Україна посідає 89 місце серед 139 країн.

Вимірювання якості життя за допомогою інтегральних індикаторів синтетичних категорій якості життя дозволить: здійснювати

об'єктивний незалежний моніторинг якості життя населення; розробляти комплексну політику, спрямовану на підвищення якості життя населення; прогнозувати вплив реалізації реформ на якість життя населення, в першу чергу найбільш вразливих його груп; проводити міжрегіональні зіставлення, а також бенчмаркінг та рейтингування з метою вдосконалення механізмів управління; на базі вивчення структури, динаміки і темпів зміни показників здійснювати аналіз впливу різних соціально-економічних чинників на якість життя; виявляти найбільш «болючі» точки суспільного життя шляхом визначення індексів-аутсайдерів рейтингів та дизагрегації відповідних індикаторів; диференціювати різні групи населення за якістю життя, вживати заходи для запобігання погіршення якості життя найбільш вразливих груп; вивчати стан соціальної напруги, рівня корупції, соціальної патології тощо.

М. П. Тищенко, канд. екон. наук, асистент кафедри
політичної економії обліково-економічних факультетів,
Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
пр. Перемоги 54/1, м. Київ, Україна, 03680,
e-mail: tishenko19@ukr.net

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Теоретичні концепції економічного розвитку суспільства відображають зміну поглядів економістів на пріоритетність різних факторів виробництва у процесі виробництва суспільного продукту. Проте, на різних етапах еволюції економічної думки теоретичні концепції економічного розвитку суспільства розглядались, з одного боку, без чітко виражених теоретичних узагальнень, а з іншого — як теоретичні розробки, які можна використовувати лише для дослідження окремих проблем економічної теорії. Враховуючи це, необхідно розглядати етапи розвитку економічної думки в контексті пріоритетних факторів виробництва в економічній теорії. Чотирифакторна класифікація елементів виробництва (праця, капітал, земля, підприємницькі здібності) в економічній науці тривалий час вважалась класичною і завершеною. Однак на кожному етапі розвитку суспільства під впливом науково-технічного прогресу відбуваються зміни у виробництві: змінюються способи виробництва, основні ресурси, типи виробничої діяльності й економічної організації, базові технології, головні сектори економіки, типи виробниц-